

Ба шурои диссертациони 6D.KOA-017 –и назди
Институти иқтисодиёт ва демография Академияи
миллии илмҳои Тоҷикистон 734024, Ҷумҳурии
Тоҷикистон, ш.Душанбе, кӯчаи С.Айнӣ, 44.

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ, номзоди илмҳои иқтисодӣ Раҷабов Эҳсон Давлатович
ба диссертатсияи Раҳмон Юсуф Азим дар мавзӯи «Такмили механизми
идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир» барои дарёфти
дараҷаи илмии номзоди илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06 -
Иқтисодиёт ва идоракунӣ тибқи самтҳои фаъолият 08.00.06.04 - Ташкил
ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо пешниҳод шудааст.

1. Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самтҳои илм.

Диссертатсияи Раҳмон Юсуф Азим дар мавзӯи «Такмили
механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир», ки
барои ҳимоя ҷиҳати дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои иқтисодӣ
ба Шурои диссертациони 6D.KOA-017 –и назди Институти иқтисодиёт
ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон пешниҳод
шудааст, дар доираи Шиносномаи ихтисоси 08.00.06 - Иқтисодиёт ва
идоракунӣ тибқи самтҳои фаъолият 08.00.06.04 - Ташкил ва идоракунии
корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо б.10.6. Асосҳои назариявӣ-методи
идоракунии ташкилот. Таркиби функционалӣ ва институтсионалии
идоракунии ташкилот. Сохтори идоракунии ташкилот. Ҷанбаҳои
дарозмуҳлат, миёнамуҳлат ва кӯтоҳмуҳлати идоракунии ташкилот,
идоракунии ҷорӣ. Идоракунии ташкилот аз рӯи даврҳои ҳаёти он;
б.10.7. Лоихақашии низоми идоракунии ташкилот. Идоракунии
зернизомҳо ва функсияҳои алоҳидаи он, равандҳо ва захираҳои
истехсолӣ, дороҳои ғайримоддӣ (патентҳо, ноу-хау, имиж, бренд ва ғ.).
Идоракунии лоихаҳо, коркарди лоихаҳои сармоягузорӣ ва идоракунии
он, идоракунии донишҳо, хавф (риск), сифат, бизнес-равандҳо дар
ташкилот. Методология ва методҳои идоракунии инноватсионӣ, низоми
инноватсионии корпоративӣ мувофиқ мебошанд.

2. Мубрамияти мавзӯи таҳқиқоти диссертационӣ

Мавзуи таҳқиқоти диссертатсионии Раҳмон Юсуф Азим дар мавзӯи «Такмили механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир» мутобик ба ҳадафҳои стратегии рушди миллий, аз он ҷумла Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2030, дар самти комплекси авиатсионӣ ҷиҳати амалисозии яке аз ҳадафҳои стратегии кишвар – раҳӣ аз бунбасти коммуникатсионӣ, ҳалли мушкилоте, ки дар маҷмӯъ ба соҳаи нақлиёт, аз ҷумла ба комплекси авиатсионии ҷумҳурӣ хосанд ва Барномаи миёнамуҳлати рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 ба иҷро расидааст. Дар доираи татбиқи Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 амалигардонии сценарияи индустриалию инноватсионӣ ҷойгоҳи бунёдиро ишғол менамояд. Сценарияи мазкур имконият медиҳад, ки проблемаҳои комплекси авиатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳалталаб боқӣ мондаанд, илова ба дигаргуншавии шароити хоҷагидорӣ ва муносибатҳои иқтисодӣ дар соҳа, инчунин, аз номукамал будани механизми идоракунии комплекси авиатсионии кишвар бармеояд. Маҳз ҳамин ва дигар мулоҳизаҳои марбут ба зарурати такмили механизми идоракунии комплекси авиатсионии кишвар, сабаби мубрами таҳқиқотро гувоҳӣ медиҳад. Дар ин ҷода такмилидихии механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир нақши муҳим дорад.

Бинобар он, масъалаи коркарди асосҳои назариявӣю методологии такмили механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир мубрамият пайдо менамояд. Аз ин ру, мавзуи интиҳобшуда, ки ба ҳалли муаммоҳои илмӣ таъминоти комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир равона шудааст, дорои арзишҳои назариявӣю амалӣ мебошад.

3. Дарачаи наwgонии натиҷаҳои дар диссертатсия ба дастонида ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҷимоя иешниҳод шудааст.

Наwgонии илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ на танҳо дар

асосноккунии чанбаҳои назариявӣ ва методологии таъмини механизми идоракунии комплекси авиатсионии мамлакат зохир мегардад, балки муаллимиф чандин тавсияҳои амалиро онд ба такмили механизмҳои идоракунӣ ва муайян кардани тамоюли ҳолат, чараёни инкишоф ва самтҳои минбаъдаи рушди сахаро асоснок намудааст. Аз нигоҳи мо натиҷаҳои муҳими таҳқиқоти диссертатсионӣ, ки ба ҳайси навгонии илмӣ баррасӣ шудаанд, аз инҳо иборат мебошанд:

- асосҳои концептуалӣ ва принсипҳои илмии идоракунии комплекси авиатсионӣ таҳқиқ карда шуда, ҷамъбасти назариявӣ ва натиҷагирии адабиёти илмии соҳа сураг гирифта, низоми мукаммали методҳо ва усулҳои таъминкунандаи амалкарди самараноки комплекси авиатсионӣ ироа шудааст;

- моҳият, сохтор, хусусиятҳои асосӣ ва вазифаҳои комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир ошкор гардида, хусусиятҳои низоми бавучудомадаи идоракунии комплекси авиатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сабабҳои номувофиқатии он ба тамоюлҳои иқтисодӣ ва муосир ошкор карда шуданд, ки имкон доданд, самтҳои асосии мукамалгардонии сиёсати давлатӣ дар соҳаи мазкур ба таври мушаххас пешниҳод карда шаванд;

- таҷрибаи хориҷии идоракунии комплекси авиатсионӣ ва имкониятҳои татбиқи натиҷаҳои он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон омӯхта шуда, принсипҳои ташаккулёбӣ ва хусусиятҳои рушди комплекси авиатсионӣ дар раванди ҳамгироии он ба низоми ҷаҳонии нақлиёти ҳавоӣ ва гузариш ба технологияҳои ҷадиди идоракунии захираҳо дар ширкатҳои ҳавоӣ таҳлил карда шудааст;

- марҳилаҳои ташаккулёбӣ ва ҳолати муосири идоракунии комплекси авиатсионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳлил қарор гирифта, концепсияи бунёди низоми омодаسازی кадрҳои комплекси авиатсионӣ пешниҳод гардида, аҳамияти танзими давлатии фаъолияти авиатсионӣ, зерсистемаҳои комплекси авиатсионӣ – корхонаҳои

таъминоти хӯроки дохили ҳавопаймо, фурудгоҳҳо, комплекси сӯзишворӣ бо назардошти эҳтимолияти бархӯрди манфиатҳои онҳо нишон дода шудааст;

- омилҳои таъсиррасон ба механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ ошкор карда шуда, дар ин замина асосҳои методикаи идоракунии комплекси авиатсионӣ дар заминаи назарияи идоракунии сифат ва тавсияҳои нави Созмони байналмилалӣ авиатсияи граждони (ИКАО) таҳия гардида, модели системавии амалкарди комплекси авиатсионӣ бо назардошти алтернативаи бисёр доштани андозаҳои комплекс ва мураккаб будани алоқамандӣҳо, ки ба номуайянии натиҷаҳои ояндабинии тақозо нисбат ба хизматрасонии авиатсионӣ таъсир мерасонанд, таҳия ва пешниҳод шудаанд;

- пешниҳодҳо оид ба такмили механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ бо назардошти хусусиятҳои, азнавсозӣ ва азхудкунии соҳаҳои нави фаъолияти комплекси авиатсионӣ коркард ва асоснок карда шуда, пешниҳодҳо ва тавсияҳо оид ба барномаи модернизатсиякунонии низоми миллии нақлиёти ҳавоӣ, тавсияҳои илман асоснок оид ба баровардан аз ҳолати ноговори иқтисодӣ ва ҷоннок кардани фаъолияти ширкати миллии “Тоҷик Эйр” таҳия ва пешниҳод шуда, маҷмуи тавсияҳо оид ба такмили ҷанбаҳои ҳудудии сиёсати давлатӣ дар комплекси авиатсионӣ ироа ва модели концептуалии ташаккули комплекси авиатсионӣ таҳия ва пешниҳод шудааст, ки имкониятҳои истифодабарии максималии иқтисодии фурудгоҳҳо, агентии авиатсияи граждони, ширкатҳои ҳавопаймоии давлатӣ ва хусусиро дар асоси ҳамроҳсозӣ ва ҳамгироии фаъолияти онҳо инъикос менамояд.

Дар сарсухани диссертатсия муҳимияти мавзӯ, сатҳи кокарди он, ҳадаф ва вазифаҳо, гипотезаи таҳқиқот ва ғ. Муайян гардидаанд.

Дар боби якуми диссертатсия “Асосҳои назариявии идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир” (сах. 15), назарияи ва равишҳои таҳқиқи механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ,

методологияи ташакул ва унсурҳои идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир, таҷрибаи хориҷии ташаққули низомии инфрасохтори рушди саҳа мавриди омӯзиш қарор гирифтааст.

Дар диссертатсия омадааст, ки таҳияи стандартҳои хизматрасонӣ дар робита ба мушкилоти ҷиддии арзёбии ҳолибияти бозории низомии комплекси авиатсионӣ вуҷуд дорад. Нишондиҳандаи ҷудонашавандаи ҳолибияти бозории ширкати ҳавопаймоӣ бояд арзёбии иқтидори бозорро барои афзоиш, сатҳи рушди муҳити бозор ва рақобатро дар минтақаи парвози ширкати ҳавопаймоӣ инъикос гардидаанд. (С. 26).

Унвонҷӯ рақобатро ҳамчун унсурӣ муҳим дар рушди низомии комплекси авиатсионӣ ва ҳамкориҳои ширкатҳои ҳавопаймоии алоҳида барои татбиқи "консепсияи занҷираҳои истеҳсоли" тамоми амалиётҳо барои эҷоди арзиши иловашуда - аз фурӯши ҷиптаи ҳавопаймо то интиқоли маҳсулоти тайёр (мусофир, бор) ва хизматрасонии минбаъдаи он - занҷираи пайвандҳои истеҳсолиро дар бар мегирад. Аз ин бармеояд, ки ширкатҳои ҳавопаймоӣ тамоми имкониятҳоро доранд фаъолияти шарикиро байни худ ҷорӣ кунанд, ки ба ҳар як аъзо имкон медиҳад, ки аз эҳтимолият ва малақаҳои аслии дигарон, ки дар ҳамкорӣ ва ҳамгирӣ иштирок мекунанд, баҳра баранд.

Таҷрибаи давлатҳои Белорусия, Россия, Қазоқистон, Озарбойҷон, Украина, Туркия ва дигарҳо вобаста ба тақмили механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир мавриди омӯзиш қарор дода, зарурати истифодаи онро дар Тоҷикистон асоснок намудааст. (саҳ 104.-106).

Дар боби дуюми диссертатсия "Арзёбии механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" таҳлили вазъи кунунии механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ, омилҳои таъсиррасон ба механизми идоракунии комплекси авиатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон, арзёбии механизм ва имкониятҳои тақмили низомии идоракунии комплекси авиатсионӣ арзёби гардидаанд.

Вобаста ба ин муаллиф таҳлили нисбии нишондиҳандахоро ошкор месозад, ки ширкатҳои хавопаймоӣ кӯшиш ба харҷ медиҳанд, то аз хизматрасонии фурудгоҳҳои байналмилалӣ бештар истифода баранд. Қисмати зиёди ҳаҷми умумии хизматрасониҳо дар фурудгоҳи Душанбе ва Хучанд рост меояд. Ин тамоюлро дар расми 2.3 (С. 64) бараъло мушоҳида кардан мумкин аст.

Чанбаи дигари баҳодихӣ, ин кашонидани борҳо мебошад. Натиҷаи таҳлили маълумотҳои оморӣ, ки дар диссертатсия оварда шудааст, ин ҳисоботҳои даврии Раёсати авиатсияи граждании Вазорати нақлиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии авиатсияи граждании назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дарҷ шудаанд. Дар солҳои 2013 – 2014 нишондиҳандаҳои мусбии ҳаҷми боркашониро нишон дода, соли 2018 бошад, умуман ягон ҳаҷми бор интиқол нашудааст. Омилҳои дар боло зикршуда, яъне бӯҳрони молиявии солҳои 2016 – 2017 ва пандемияи COVID -19 дар соли 2020 таъсири манфии худро ба ҳаҷми боркашонӣ расонидаанд. Лаппиши манфии ҳаҷми боркашонӣ дар давраҳои мазкур бараъло дар ҷадвали 2.5 оварда шудааст. (С.70).

Дар доираи таҳқиқот муаллиф қайд намудааст, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон модернизатсияи таҷҳизоти аэронавигатсионӣ барои баланд бардоштани эътимод ба речаҳои бехатарӣ ва инчунин самаранокии амалиёт муҳим аст. Дар робита бар ин, барои ҳамохангсозии нақшаҳои аэронавигатсияи онҳо бо назардошти талаботи мушаххаси шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ - истифодабарандагони ННА-и Ҷумҳурии Тоҷикистон дастгирии IATA ва ИКАО зарур аст. Мусоидати ҳаракат яке аз равандҳои асосии омаду рафт аст, ки самаранокии фурудгоҳро бештар мекунад ва ба каноатмандии мусофирон ва интиқолдиҳанда таъсир мерасонад (С.78).

Зимни таҳқиқот муаллиф қайд менамояд, ки тақмил додани низоми ташкили хизматрасонии комплекси авиатсионӣ ба аҳоли бисёр масъалаҳои дорон характери назариявӣ ва амалии вобаста ба аз нав баҳо

додани нақш ва аҳамияти иҷтимоию иқтисодии нақлиёти ҳавоиро дар баланд бардоштани дараҷаи некуаҳволии аҳоли ва афзоиши иқтисодиёти мамлакат ба миён меорад. Дар кишвар то ҳол таҳқиқоти монографӣ оид ба ҷиҳатҳои гуногуни рушди бозори байналхалқии хизматрасонии комплекси авиатсионӣ ба аҳоли мавҷуд нест. Бояд кайд намуд, ки дар айни ҳол Тоҷикистон қисмати қобили мулоҳизаи иқтисодии маҳдуди хизматрасонии нақлиёти ҳавоиро, ки дар давраи рушди нақшавӣ ба вуҷуд омада буд, аз даст додааст.

Барои баррасии омилҳои таъсиррасон ба механизми идоракунии комплекси авиатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолияти хоҷагию истеҳсолии КВД «Тоҷикаэронавигатсия»-ро дар соли 2022 дида баромадааст. Дар он ҷиҳати таъмини беҳатарии парвозҳо, фароҳам овардани шароити мусоид барои парвозҳои байналхалқию маҳаллӣ ва транзитӣ, ки вазифаҳои асосии корхона ба шумор мераванд, талош мекунад. Корхона дар соли 2022 ҷиҳати баланд бардоштани нишондиҳандаҳои иқтисодию молиявӣ ва истеҳсоли баҳри ноил гардидан ба ҳадафҳои стратегии пешбинигардида, вазифаю уҳдадорӣ ба зиммааш гузошташударо мутобиқ ба қонунгузори ҷумҳурӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунанда, Қоидаҳои умумии авиатсионӣ ва Қоидаҳои авиатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон, стандартҳо ва тавсияҳои Ташкилоти байналмилалӣ авиатсияи граждани (ИКАО) ва Оинномаи корхона дар амал татбиқ намуда, иҷроиши барномаи истеҳсолии соли 2022-ро пурра баҳри таъмини беҳатарии парвозҳо дар фазои Ҷумҳурии Тоҷикистон равона намудааст.

Дар боби сеюми диссертатсия “Самтҳои асосии тақмили низоми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” дар он тағйирёбии сохтори идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир ва самтҳои асосии тақмили низоми идоракунии комплекси авиатсионӣ ва унсурҳои асосии он дар шароити муосир баррасӣ гардиданд.

Таҳқиқоти гузаронидашудаи муаллиф нишон дод, ки таҳлили самаранокии фаъолияти комплекси авиатсионӣ дар маҷмуъ назар ба ҷавобҳо бисёр саволхоро ба миён биёварад. Муаллиф дар диссертатсия кайд намудааст, ки мониторинги нишондиҳандаҳои фаъолияти интиқолдиҳанда бидуни ба назар гирифтани фаъолияти ширкатҳои ҳавопаймоии дигар манзараи таҳрифшудаи фаъолияти воқеии ширкати шахси ро медиҳад (С.125).

Усули таҳлили муқоисавиро на танҳо барои ба даст овардани тасаввуроти объективӣ дар бораи то чӣ андоза самаранок будани кори комплекси авиатсионӣ, балки пеш аз ҳама барои муайян кардани самтҳои мушкилоти кори худ истифода бурдан лозим аст. Ҳамин тавр роҳҳои баланд бардоштани самаранокиро метавон пайдо кард.

Унвонҷӯ кайд намудааст, ки қадами аввалин дар ташаккули равишҳои нави ташаккули нерӯи кадрӣ комплекси авиатсионӣ таҳия ва татбиқи сохтор ва мундариҷаи оптимизатсияи таҳсилоти муттасил мебошад, ки имкон медиҳад, ки ҷузъҳои инноватсионии таълим амалӣ карда шаванд бо мақсади истифода аз усули намунавӣ барои тақмил додани низоми таълим дар соҳаи истифодабарии комплекси авиатсионӣ самаранок истифода бурда шаванд (123).

Вобаста ба ин муаллиф, зарурати ҳалли маҷмуи тадбирҳои афзалиятноки зеринро пешниҳод намудааст:

- Таҳлили мунтазами мушкилоти идоракунии омодаسازی кадрҳо барои ширкатҳои ҳавопаймоӣ ва роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таъминоти кормандони комплекси авиатсионӣ.

- Ташаккули асосҳои концептуалии методологияи пешгӯии моделӣ ва оптимизатсияи низоми таълими кадрҳо.

- Моделسازیи пешгӯии силсилавии вақт нишондиҳандаҳои самаранокии рушди комплекси авиатсионӣ, бо кадрҳои соҳаи саноат ва дар асоси онҳо – банақшагирии дарозмуддати талаботи корхонаҳои авиатсионӣ ба мутахассисони авиатсияи дорой маълумоти олӣ ва миёнаи

касбӣ бо назардошти маълумоти ҷуғрофӣ низомҳои иттилоотии ба GIS нигаронидашуда.

- Таҳияи ҷузъҳои намунавии фаъолияти касбӣ дар соҳаи идоракунии корхонаҳои комплекси авиатсионӣ бо мақсади табдил додани оптималии онҳо ба ҷузъҳои мақсадноки барномаҳои таълимӣ.

- Оптимизатсия дар асоси модели нигаронидашудаи захираҳои таълимӣ барои пур кардани низомҳои инфрасохтори фурудгоҳҳо.

- Таҳияи ҷузъҳо ва роҳҳои ҳалли инноватсионии азнавсозии низоми маорифи соҳавӣ ва арзёбии самаранокии модел.

Ҳамин тариқ, барои мувофиқ намудани комплекси авиатсионии кишвар ба талаботи бозори ҷаҳонӣ дар ин ҷода, ҳамчунин мутобиқати он ба талаботи ИКАО самтҳои асосии такмили низоми идоракунии комплекси авиатсионӣ, аз ҷумла роҳҳои таҷдиди сохтори комплекси авиатсионӣ чун либерализатсияи бозори ҷаҳонии комплекси авиатсионӣ, таъсис ва рушди иттиҳодияҳои ширкатҳои ҳавопаймоӣ; тағйир додани афзалиятҳои мусофирон, ки нисбат ба сифати хизматрасонӣ талаботи барзиёд мегузоранд; тақвияти мавқеи ширкатҳои ҳавопаймоии камхарҷ; тамоюли муттаҳидшавӣ ва байналмиллалии шарикони ширкатҳои ҳавопаймоӣ (масалан, ширкатҳои сайёҳӣ) ва рушди технологияҳои нав дар бизнеси авиатсионӣ (аз ҷумла тичорати электронӣ) таҳия гардидааст. (С.124-126).

4. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда.

Хулосаҳо ва андешаҳои назариявии унвонҷӯро метавон, гуфт, ки - моделсозии пешгӯии силсилавии вақт нишондиҳандаҳои самаранокии рушди комплекси авиатсионӣ, бо кадрҳои соҳаи саноат ва дар асоси онҳо – банақшагирии дарозмуддати талаботи корхонаҳои авиатсионӣ ба мутахассисони авиатсияи дорои маълумоти олий ва миёнаи касбӣ бо назардошти маълумоти ҷуғрофӣ низомҳои иттилоотии ба GIS нигаронида шавад.

Ба ғайр аз ин, вобастагӣ аз омилҳои беруна, ки ба таъминоти талаботи ҷумҳурӣ на танҳо бо рағбаниҳои молиданӣ ва қисмҳои эҳтиётии ҳамаи унсурҳои техникӣ, ки комплекси нақлиёти ҳавоиро ташкил медиҳанд, балки ба захираҳои кадрӣ ин комплекс таъсир мерасонанд, коркард ва таъмин намудани барномаи мақсадноки рушди комплекси авиатсионии ҷумҳурӣ қабул карда шавад. Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот бо саҳеҳии маълумотҳо, ҳаҷми кофӣи маводҳои таҳқиқот, коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот ва мақолаҳо собит гардидааст. (Хулосаи боби 3).

5. Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия.

Аҳамияти назариявӣ таҳқиқот дар он аст, ки муқаррароти муайяни тадқиқоти диссертатсионӣ метавонанд дар курсҳои идоракунии комплекси нақлиёти авиатсионӣ, менеҷмент ва маркетинг дар соҳаи авиатсия истифода шаванд. Тавсияҳои амалии дар қор овардашуда ҳангоми таҳия ва татбиқи «Барномаи рушди соҳаи нақлиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2025», №165 аз 01.04.2011с мавриди истифода қарор гирифта, пешниҳодҳои мушаххаси муаллиф оид ба тақмили механизми идоракунии комплекси нақлиёти авиатсионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар оянда низ метавонанд истифода шаванд.

Аҳамияти иқтисодии низоми нақлиёт дар ҳаёти ҷомеа таъмини рушд, робита ва ҳамоҳангсозии тамоми соҳаҳои иқтисодӣ буда, рушди нақлиёт яке аз вазифаҳои стратегии дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 муайянгардида мебошад. Ба ғайр аз ин хулосаҳои асосии назариявӣ ва амалии диссертатсияро метавон дар рушди соҳа истифода карда шаванд.

6. Нашри натиҷаҳои диссертатсия маҷалаҳои тақризшавандаи илмӣ.

Асарҳои интишоршудаи муаллиф иқтисобҳои илмӣ ва хулосаву пешниҳодҳои дар диссертатсия ҷой доштаро дар худ инъикон намудаанд.

Аз рӯи натиҷаҳои таҳқиқот оид ба мавзӯи диссертатсия муаллиф 7 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризишавандаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп кардааст. Муқаррарот ва натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ аз тарафи муаллиф дар конференсияҳо ва семинартҳои ҷумҳуриявӣю байналмилалӣ, семинару конферонсҳо дар Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (солҳои 2019-2022) муҳокима шудаанд.

7. Мутобиқат ва ба расмиятдарории диссертатсия ба талаботи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Диссертатсия бо бандҳои меъёрҳои дарёфти дараҷаи илмии номзади илм дар самти омодагии диссертатсия ва экспертизаи диссертатсия дар Шурои диссертатсионӣ ва дигар талаботи Низомномаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯӣ мебошад.

8. Хулоса ва эродҳо доир ба диссертатсияи баррасишаванд:

Ба сифати эроду тавсияҳо ба диссертатсия дар тақризи мазкур чунин нуктаҳо қайд кардан мумкин аст:

1. Дар боби аввал бояд хусиятҳои фарқкунандаи идоракунии комплекси авиатсионӣ мавриди таҳлили васеъ ва қарӣ қарор мегирифт, ки мутобиқи онҳо механизмҳо инҳоб вақ тақмил меёбанд.

2. Параграф 2.1.” Таҳлили вазъи кунунии механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ” унвон дорад, аммо дар ин ҷо бештар вазъи кунунии комплекси авиатсионӣ арзёбӣ шудааст. Хуб мешуд, агар васеътар ба қори механизмҳои мавҷуда баҳогузорӣ мешуд.

3. Дар параграфи 2.2. “Омилҳои таъсиррасон ба механизми идоракунии комплекси авиатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон” омилҳои тавсиф шудаанд, аммо сатҳи таъсиру натиҷаҳои он муфассал арзёбӣ нашудааст.

4. Муаллиф доир ба мушкилоти идоракунии тайёр кардани кадрҳои дорой маълумоти олий ва миёнаи касбӣ дар соҳаи нақлиёти ҳавоии ҷумҳурӣ таъкид намудааст. (с.112) Аммо ҳолати муосири захираҳои кадрӣ дар ин соҳа ва сохтори он, инчунин ҳолату роҳҳои тайёр намудани кадрҳои соҳа мавриди арзёбии пурра қарор нагирифтааст.

5. Дар диссертатсия омадааст, ки кишвари мо ба ворид кардани авиатсияи хурд эҳтиёҷ дорад.(с.111). Аммо роҳи таъмин ин эҳтёҷот то андозае норавшан мондааст. Шояд, зарур аст, ки присипҳои бахши хусусиро дар ин ҳодла истифолда бурд.

Аммо эроду дархостҳое, ки дар боло зикр гардида, сатҳи назариявӣю амалии таҳқиқоти диссертатсионии Раҳмон Юсуф Азирро коҳиш намедихад. Дар кулл диссертатсия таҳқиқоти илми буда, мустақилияти муаллифро дар пажӯҳиши ҳалли муаммоҳо ва роҳҳои таъмини такмили механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир тавсиф менамояд.

Автореферати диссертатсия мазмуни асосии таҳқиқоти диссертатсиониро дар худ инъикос намудааст ва дар он навагонҳои илмӣ, ки ба ҳимоя бароварда мешавад, ҷой гирифтааст.

Аз нигоҳи мазмуни илмӣ ва шакли баён диссертатсия дар мавзӯи «Такмили механизми идоракунии комплекси авиатсионӣ дар шароити муосир» кори илмиву таҳассусӣ буда, дар он ҳалли муаммоҳои илмӣ, аҳамияти муҳиму афзалиятнокро дар рушди илми иқтисоди ватанӣ дорад аст, ки ба талаботҳои Низомномаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгу мебошад. Аз ин лиҳоз, муаллифи он Раҳмон Юсуф Азим сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06 - Иқтисодиёт ва идоракунӣ тибқи самтҳои фаъолият 08.00.06.04 - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо мебошад.

